

Hoofdlijnenverslag van de internetconsultatie

Wijziging van de Regeling Ammoniak en veehouderij

(Internetconsultatie van 19 december 2019 tot en met 29 januari 2020)

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat bereidt een wijziging voor van de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav). Aanleiding is de wens van de Tweede Kamer en fabrikanten van huisvestingssystemen dat nieuwe systemen anders moeten worden beoordeeld. Door de beoogde wijziging zullen alle fabrikanten en leveranciers van nieuwe huisvestingssystemen in de meeste gevallen verplicht zijn deze te laten meten. Het doel van de wijziging is het bevorderen van de innovatie van emissiearme stalsystemen en het verhogen van de betrouwbaarheid van de werking van deze systemen.

Verwachten effecten

- De effecten voor het milieu zijn positief. De wijziging leidt tot meer innovatie wat betreft emissiereducerende huisvestingssystemen en een grotere betrouwbaarheid van de werking van deze systemen;
- Deze wijziging heeft geen gevolgen voor bestaande, in bijlage 1 bij de Rav opgenomen huisvestingssystemen, waarvoor reeds een definitieve emissiefactor is vastgesteld;
- Voor systemen waarvoor na wijziging van de Rav een definitieve emissiefactor wordt vastgesteld heeft deze wijziging wel effect. Er moeten namelijk kosten gemaakt worden voor het meten van nieuwe systemen. Omdat de meetkosten door zullen werken in de prijs per systeem zullen ook emissiearme huisvestingssystemen iets duurder worden.

De internetconsultatie

Door de internetconsultatie worden onder meer de betrokken fabrikanten, leveranciers en veehouders in de gelegenheid gesteld om hun reactie te geven op het voorstel voor wijziging van de regeling. Er kon worden gereageerd op alle onderdelen van het voorstel voor wijziging van de regeling en de toelichting daarbij.

De reacties

Er zijn in totaal 45 reacties ingediend. Hiervan zijn er 33 openbaar. Eén indiener heeft twee reacties gegeven, en één reactie heeft geen inhoud, zodat er in totaal sprake is van 43 individuele reacties. De indieners zijn:

- **Particulieren** (26),
- **Bedrijven** (8), waaronder: Firma Koning-Hoeve, Agro-Camping Ormsby Field, Tichelaar vof, melkveehouderij van Helvoort, Romme Varkenshouderij;
- **Branche-organisaties** (3), waaronder NMV Nederlandse Melkveehouders Vakbond en de NVP Nederlandse Vakbond Pluimveehouders;
- **Overheidsorganisaties** (3), waaronder Omgevingsdienst de Vallei en een gemeente;
- **Overige organisaties**, (5) waaronder een universiteit, het Mesdagfonds, Hoeve Advies BV, Farmers Defence Force, Wageningen Live Stock Research.

Hieronder volgt een beknopt verslag van de reacties.

1. Algemeen beeld van de reacties

De ingediende reacties zijn overwegend kritisch.

- Er wordt naar voren gebracht dat deze regeling de innovatie niet zal bevorderen. Gesteld wordt onder meer dat:
  - Deze regeling juist een barrière voor kleinere innovatieve bedrijven opwerpt;
  - Leveranciers van emissiearme huisvestingssystemen hiermee teveel worden beschermd;
  - Er behoefte is aan innovatieve oplossingen in de agrarische sector, zonder sturende en bindende overheidsbemoeienis;
  - Gebleken is dat innovatie bij vloersystemen niet oneindig doorgaat.
- Er wordt aangegeven dat deze regeling de milieuproblemen niet zal oplossen, dat emissiearme systemen geen bewezen gunstig effect hebben op de stikstofgevoelige natuur en tot veiligheidsproblemen kunnen leiden.
- Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van de metingen en toepassingen van meetmethoden; tevens wordt aangegeven dat er ruimte moet blijven voor afgeleide emissies.
- Gevreesd wordt dat de regeling wel degelijk tot hogere kosten zal leiden, met name door
  - afname van de concurrentiemogelijkheden en ontstaan monopolie;
  - kosten van metingen;

- eventuele bestuurlijke kosten voor handhaving en toetsing dat het systeem moet zijn geleverd door of namens degene die de metingen heeft laten beoordelen.
- Er worden alternatieven en suggesties aangedragen voor de aanpassing, uitwerking en toepassing van de regeling.

2. Hoofdpijnen van de inhoudelijke reacties

Hieronder volgt een bloemlezing van een aantal reacties. Deze reacties geven uitsluitend de meningen van de indieners weer.

a. De regeling leidt niet tot innovatie

- De regeling is een barrière voor kleinere innovatieve bedrijven de ontwikkeling door te zetten. Hoge kosten van de metingen en bovendien onzekerheid over het resultaat schrikken op dit moment veel nieuwe innovaties af.
- De regeling zal een nóg hogere drempel opwerpen om nieuwe technieken in erkende of te erkennen stalsystemen door te voeren.
- Er is behoefte aan innovatieve oplossingen in de agrarische sector, zonder sturende en bindende overheidsbemoeienis.
- De ruimte ontbreekt om te werken aan de reductie van ammoniakemissie door managementmaatregelen van agrariërs zelf.
- Met deze regel worden de leveranciers van emissiearme huisvestingssystemen te veel beschermd en "boerenverstand" innovatie teveel beperkt.
- Innovatie zal afhangen van de bereidheid van andere leveranciers om ook te investeren in innovatie en bestaande systemen opnieuw te laten meten.
- Als voor elke wijziging in de toekomst een meetverplichting noodzakelijk is zou dat innovatie en versnelling verduurzaming in de weg staan.
- Het verplicht meten leidt niet tot snellere innovatie en de (on)betrouwbaarheid van ammoniakcijfers is ook niet veel hoger, gezien alle landbouwkundige variaties die zich in stal, dier, voer en klimaat voor kunnen doen.
- Er moet ruimte blijven voor het aanvragen van een afgeleide factor of techniek. Dat werkt juist innovatie en finetunen van reeds bestaande technieken in de hand.
- De afgelopen jaren is gebleken dat innovatie bij vloersystemen niet oneindig door gaat en dat andere maatregelen meer resultaat hebben.
- De vraag is in hoeverre deze regeling aansluit bij nieuwe innovatieve productiemethodes met bijvoorbeeld meer stro, of voor biologische systemen met minder ammoniak.

b. De Regeling in relatie tot oplossing milieuproblemen

Creëren en in stand houden van gezonde natuur

- Deze regeling zorgt juist voor een verslechtering van milieu en de kringlooplandbouwgedachte waar wij naar toe moeten werken.
- Er zijn geen duidelijke richtlijnen voor een gezonde natuur.
- Er zou in Nederland, een land met een van de meest voedingsrijke bodems ter wereld, geen verschrompelde natuur moeten worden gecreëerd.
- Ook droogte zorgt voor stikstof en Staatsbosbeheer doet niets om droogte tegen te gaan.
- De oplossing voor milieuproblemen is, dat Nederland als klein land niet zo innovatief hoeft te zijn. Voedsel is een primaire levensbehoefte, liefdevolle landbouwers zien niets in innovatieve maatregelen.

Toepassing emissiearme systemen

- De Raad van State heeft op 29/5 geoordeeld dat emissiearme systemen geen bewezen gunstig effect hebben op de stikstofgevoelige natuur.
- De variatie in de uitvoering van systemen door verschillende leveranciers onder dezelfde emissiefactor kan leiden tot een andere emissie maar dat kan ook een verbetering zijn.
- Variatie in de emissie bij bedrijven met een gelijk systeem kan ook liggen aan veroudering van het systeem of onderdelen daarvan.
- Het is niet duurzaam om stalssystemen die ook na 20 jaar nog prima voldoen voortijdig te vervangen. Ook voor aanpassing stalssystemen is tijdens de bouw stikstof nodig.
- Eerst de bestaande stallen en systemen meten in plaats van uit te gaan van de gebruikte aannames lijkt de juiste weg om duidelijk te maken hoe het met de emissie gesteld is.

Veiligheid stalssystemen

- Het dierenwelzijn en milieu wordt niet direct beter van nieuwe vloeren. Vaak zijn ze negatief voor dierenwelzijn ivm beloopbaarheid.

- Deze stalvloersystemen hebben tot zeer gevaarlijke situaties geleid zoals in Markelo. Er zijn heel veel branden en ook explosies in de veehouderij zijn geweest.
- Er is te weinig aandacht voor veiligheid zowel op het gebied van de gladheid, vering van vloeren als de kans op brand en explosie.
- Er moet in de wet worden vastgelegd dat de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering en veiligheid van het systeem (veel meer) bij de leverancier komt te leggen d.m.v. een ketenaansprakelijkheid.
- Veehouders hebben het recht op betrouwbare systemen en iedereen dient toegang te krijgen tot betaalbare meetfaciliteiten die tot erkenning van een product leiden dat afgenomen wordt.

Invloed industrie op milieu en stikstof

- Maak eerst eens inzichtelijk waar de ammoniak uitstoot werkelijk vandaan komt!. Overheid moet eerst kunnen aantonen dat de veehouderij de veroorzaker is van de uitstoot. Ga eens meten bij de industrie.
- Alleen landbouwbedrijven worden aangesproken op ammoniak en de industrie geheel gevrijwaard.

c. Toepassing en betrouwbaarheid van metingen

- Er zou door meerdere partijen gemeten mogen worden om erkenning te verkrijgen voor een RAV code.
- Er moet eerst gemeten worden voordat er regelgeving gemaakt wordt.
- We moeten af van de afhankelijkheid van modellen en overgaan naar meer empirisch verzamelen van gegevens.
- Rekenmethodes kloppen vaak niet. In Nederland is veel wetgeving gebaseerd op onnauwkeurige aannames en metingen.
- De meting mag eenvoudiger. Een periode van meten geeft reeds een objectief en representatief beeld. Een controleafdeling/nulmeting voegt wel wat toe, maar geeft ook geen maximale betrouwbaarheid.
- Het is ongewenst dat er bij elke wijziging in de toekomst een meetverplichting opgelegd kan worden. Er bestaat hiermee de mogelijkheid tot misbruik om een uitrookbeleid toe te passen.
- Er dient een afwijkingsbevoegdheid te komen.

Afgeleide emissies

- Er zijn beduidend meer afgeleide emissiefactoren dan dat er emissiefactoren gemeten zijn.
- Houd de 'snelle manier' van het aanvragen van een afgeleide factor open.
- Een afgeleide factor of techniek is goedkoper en sneller en werkt juist innovatie en finetunen van reeds bestaande technieken in de hand.
- Het zou kwalijk zijn als voor elke wijziging in de toekomst een meetverplichting geldt. Er moet ruimte blijven voor het aanvragen van een afgeleide factor of techniek.
- Indicatieve metingen zoals de Omgevingsdienst die kan doen moeten geaccepteerd kunnen worden.

d. Alternatieven en suggesties voor de voorgestelde regelgeving

- Pas artikel 2 lid 2 zodanig aan dat voor alle systemen de voorwaarde geldt dat het systeem moet zijn geleverd door of namens diegene die de metingen heeft laten verrichten.
- Leg de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van het systeem (méér) bij de leverancier.
- Graag in de toelichting bij de voorgenomen wijziging meer aandacht besteden aan de beoordeling vooraf (bij vergunningverlening) door (of namens) het bevoegd gezag en de impact van de voorgenomen wijziging hierop.
- Specifieke informatie waarmee kan worden aangetoond dat de beschreven partij het betreffende huisvestingssysteem gaat leveren kan bijvoorbeeld een verklaring van deze partij aan de veehouder zijn.
- Een ander voorbeeld is een offerte van de betreffende partij in relatie tot de voorgenomen aanpassing of nieuwbouw van een dierenverblijf met het betreffende huisvestingssysteem.
- Reductie van ammoniakemissie niet alleen zoeken in huisvestingssystemen (vloeren/luchtwassers), maar juist in voer (minder eiwitten in ruw- en krachtvoer) en/of in bijvoorbeeld houtsnipperbedding in ligboxenstallen.
- Plagiaatmakers die een stalsysteem zuiver nabouwen moeten licentievergoeding betalen aan de eigenaar van het RAV-stalsysteem op basis van stalcapaciteit.
- WUR/overheid/bedrijfsleven dienen een eisenpakket samen te stellen waaraan een varkensverblijf moet voldoen.
- De beperking van de aanvrager is ongewenst. Eenieder moet een aanvraag kunnen doen. Alle informatie over de beoordeling van de metingen dient openbaar te worden als de beoordeling heeft plaats gevonden.

e. Kosten en lasten

- In de toelichting bij de voorgenomen wijziging is beschreven dat geen sprake is van een stijging van de bestuurlijke lasten voor gemeenten en provincies als bevoegd gezag. Hierbij ontbreekt een nadere beschouwing van de rol van het bevoegd gezag bij een controle (toezicht- en handhaving) en vergunningverlening. Er dient ook meer aandacht te zijn voor de beoordeling vooraf (bij vergunningverlening) door (of namens) het bevoegd gezag en de impact van de voorgenomen wijziging hierop.
- Deze regeling leidt wel tot extra kostenstijging. Deze wijziging is onverantwoord omdat er veel boeren zijn die in financiële problemen komen.
- Met name voor jonge boeren wordt het steeds minder aantrekkelijk om nog boer te worden. Veel agrariërs zullen stoppen of minder innoveren omdat zij de kosten van de nieuwe ontwikkelingen niet kunnen betalen.
- Deze regeling is tevens een barrière voor kleinere innovatieve bedrijven de ontwikkeling door te zetten.

Kosten van metingen

- Hoge kosten van de metingen en bovendien onzekerheid over het resultaat schrikken op dit moment veel nieuwe innovaties af.
- Het is beter dat de overheid de regie weer in handen neemt en net als in het verleden de meting door (IMAG/WUR) gesubsidieerd laat uitvoeren. Daarbij ook aandacht voor het eenduidig opstellen van BWL-omschrijvingen.
- Als met deze wijziging indirect elke nieuwe aanmelder voor de Rav-lijst is verplicht tot meten, komt er wel een kostenstijging voor toeleveranciers en initiatiefnemers.
- De vraag is of een afwijkende waarde betekent dat de stal niet gebruikt kan worden, en wie het financieel gevolg hiervan voor zijn rekening neemt.
- De wijziging heeft een effect op de kosten die gemaakt moeten worden door fabrikanten die tot nu toe zonder te meten systemen ontwikkelden waarvoor reeds een definitieve emissiefactor was vastgesteld.
- Doordat er voor vergelijkbare stalsystemen nu elk een afzonderlijke toets en toelating moet gaan plaatsvinden, zal het aantal aanbieders van stalsystemen eerder af gaan nemen. Kosten die samenhangen met de toetsing en toelating,

zullen een direct kostenverhogend effect hebben op de agrarische bedrijven waar deze toegepast moeten zullen worden.

- De veehouderij wordt als compensatie voor andere activiteiten gebuikt die vaak jarenlang zonder NB vergunning kunnen opereren wordt gebruikt. Het is dan ook reëel dat de overheid wel bijdraagt in de kosten van metingen.
- Door het huidige beleid en werkwijze is het nog steeds niet transparant welke bedrijven kunnen en mogen meten.

Monopolie en afname concurrentie

- Het voorstel zorgt voor een monopoliepositie van zowel fabrikanten als de Tac Rav. Het voorstel dient vooral het verdienmodel van de (grotere) fabrikanten en de partijen die betrokken zijn bij toetsing en toelating.
- Voortaan zou volgens het VERA protocol of in elk geval een standaard die in elk EU land gebruikt mag worden, innovaties onderzocht moeten worden. Daarmee komen oplossingen uit andere EU landen met vergelijkbare situaties ook ter beschikking van de Nederlandse markt en wordt met deze wijziging geen monopolie gecreëerd met een meetprotocol dat alleen in Nederland wordt gebruikt.
- Deze regeling is in strijd met alle liberale beginselen en met allerlei Europese rechten, zoals de vrijheid van ondernemen.
- Het aantal aanbieders van stalsystemen zal afnemen, daar men zich met hoge kosten voor toetsing en toelating ziet geconfronteerd.
- Door de dalende emissieplafonds zijn (in ieder geval in de melkveehouderij) steeds minder systemen op de Rav inzetbaar. Als daarbinnen ook nog de keuzemogelijkheid voor verschillende leveranciers verdwijnt kan dat leiden tot een markt met slechts een paar aanbieders.